

Murat BOYACI¹
Özlem YILDIZ²

¹ Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi
Bölümü C Blok 35100 Bornova-İZMİR
e-posta: murat.boyaci@ege.edu.tr

² Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi
Bölümü C Blok 35100 Bornova-İZMİR
e-posta: ozlem.arslan@ege.edu.tr

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Mezunlarının Eğitimlerinin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Thoughts of the graduates from Ege University agricultural
faculty on sufficiency of their education

Alınış (Received): 09.03.2011

Kabul tarihi (Accepted): 22.04.2011

Anahtar Sözcükler:

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi; tarım
eğitimi; tarımsal yayım

Key Words:

Ege University Agricultural Faculty,
agricultural education, agricultural
extension

ÖZET

Eğitim verimliliğinin, dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmenin, rekabet edebilmenin ve insan kaynaklarının geliştirilmesinin en önemli unsurudur. Bu çalışmada kamu yayım örgütlerinde görevli ziraat fakültesi mezunları, eğitimlerinin yeterliliğini değerlendirmişlerdir. Çalışmada mezunların bazı kişisel özellikleri, yayım etkinlikleri ve işbirliği yaptıkları aktörler de incelenmiştir. Çalışmaya toplam 758 (Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF)'nden 69, diğer 17 fakülteden 689) mezun katılmıştır. Verilerin yorumlanmasında likert ölçeği, yüzdeler, ortalamalar, Kolmogorov Simirnov Testi, T-Testi, Mann Withney U Testi, Faktör ve Kümeleme Analizleri ile Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi kullanılmıştır. EÜZF mezunları mesailerinin %47,9'unu çiftçi eğitimine ayırmaktadır. Yayım çalışmalarında önerilerin benimsenme oranı EÜZF mezunlarında düşüktür. Mezunların yerel ve özel aktörlerle işbirliği sınırlıdır. Fakülte eğitiminde dersler teorik ağırlıklı verilmektedir. Analiz sonuçlarına göre EÜZF'deki eğitimin yeterlilik düzeyi idealden uzaktır. Farklı aktörlerden görüşler alınarak ders programının hazırlanması ve düzenli güncellenmesi önemlidir. Ders programlarında sosyo-ekonomik konulara daha fazla yer verilmelidir.

ABSTRACT

Education is the most important component for keeping in step with developments, competition, productivity and human resources development in the world. In this study the sufficiency of education in agricultural faculty has been evaluated by their graduates who work at public extension services. Some personnel characteristics, extension activities, and actor relations have been investigated, too. Totally 758 graduates (69 from Ege University Agricultural Faculty (EÜZF) and 689 from other 17 faculties) have participated in the study. Likert scale, percentages, mean, Kolmogorov Simirnov Test, T-Test, Mann Withney U Test, Factor and Cluster Analyses and Multi Dimensional Scaling Analysis have been employed for interpretation of the data in the study. The graduates of EÜZF devote 47.9% of their working time to the farmer training. Acceptance rates of extension advices are low in EÜZF graduates. The graduates have limited cooperation with both local and private actors. The classes are mostly given as theoretical manner. Sufficiency level of EÜZF education is far from ideal situation. Considering the thoughts of different actors are extremely important during preparation and regular updating of course contents. Socio-economical courses must take more places on curriculum.

GİRİŞ

Tarım eğitimi tarımsal üretime ve kırsal kalkınmaya önemli katkılar yapmıştır. Eğitim mezunların meslek yaşantılarındaki başarısı için bilgi ve beceri kazanmalarına yönelik planlı çabalar olarak tanımlanmaktadır (White, 1994). Bugün bilgiye dayalı ekonomik yapı, uluslararası rekabet ve eğitilenlerin istihdamdaki başarısı için eğitim kalitesinin artırılması zorunludur (Van der Bor, Bryden, Fuller, 1995; Csaki, 1999 Maguire, 2002). Ancak, üniversite eğitiminin yetersizliği gelişmelere ayak uydurulmasındaki en önemli darboğaz olarak anılmaktadır (Rogers, 1996). Ziraat fakültelerinin gelişmelere uyumu insan kaynaklarını geliştirme, yaşam boyu öğrenme, çevre ve globalleşme gibi konuların eğitimde yer almasına bağlı görülmektedir.

İstanbul Halkalı'da 1846'da kurulan tarım okulu Türkiye'de tarım eğitiminin kilometre taşı olmuştur (Anonim, 1938). Cumhuriyetin kuruluşu 1923'ten 1980'lerin başına kadar beş adet ziraat fakültesi mevcutken, son otuz yılda sayı 30'a yaklaşmıştır. Bu çalışmada Türkiye'deki ziraat fakültelerindeki eğitimin yeterliliği ve derslerin verilmiş şekilleri mezunlar tarafından değerlendirilmiştir. Çalışmada mezunların bazı kişisel özellikleri, yayım etkinlikleri ve çalışmaları sırasında işbirliği yaptıkları aktörler de incelenmiş, eğitimin daha tatmin edici olmasına yönelik öneriler sunulmuştur.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma kamu yayım örgütlerinde görevli (657 sayılı memur ile 4/b sözleşmeli) yayımcıları kapsamaktadır. Türkiye genelinde yürütülen iki araştırmadan (Boyacı (2007) ve Boyacı ve Yıldız (2007)) derlenen veriler kullanılmıştır. Anketleri posta surveyi ve yüz yüze görüşmelerle tamamlanan iki araştırmanın ana kitlesindeki Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF)'nden 69, diğer fakültelerden de 689 olmak üzere toplam 758 mezun bu çalışmanın popülasyonunu oluşturmuştur. Çalışmaya EÜZF ile birlikte 18 fakülteden mezunlar alınmıştır.

Çalışmada beşli likert ölçeği, yüzdeler, ortalamalar yanında Kolmogorov-Smirnov Testi, T-Testi, Mann-Whitney U Testi, Faktör ve Kümeleme Analizleri ile Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi kullanılarak, veriler yorumlanmıştır. Likert ölçeğinde 1-2.9 *olumsuz*, 3-3.9 *orta* ve 4 üzeri *iyi* olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, derslerin yeterlilikleri ile ilgili değişkenlere likert ölçeğindeki en yüksek değer olan 5 verilerek, *ideal model* oluşturulmuş, fakültelerin ideale yakınlığı ortaya konmuştur. Çalışmada aşağıdaki hipotezler de test edilmiştir.

- EÜZF'deki eğitim yeterlidir.

- Dersler uygulama ağırlıklıdır.
- Mezunların farklı aktörlerle ilişkileri güçlüdür.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Kişisel Özellikler

Tarımsal üretim bilgi yoğun, katılımcı ve sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bir yapıya dönüşmüş, süreç; bilişim teknolojilerinin kullanımını, aktör ilişkilerini ve yerel katılımı ön plana çıkarmıştır (Kitchen, et al, 2002). Buna karşın, iyi eğitilmiş eleman eksikliği birçok ülkede kalkınmada önemli sorun olarak gösterilmektedir (Zinnah, Steele, Mattocks, 1999).

Çalışmaya katılan EÜZF mezunlarının yaklaşık %70'i Ege Bölgesinde görev yapmaktadır. Yaş ortalaması 32.7 olan EÜZF mezunlarının %62'si erkektir ve %63.4'ü çiftçilik deneyimine sahiptir. EÜZF mezunlarının %78.8'i Bahçe Bitkileri, Bitki Koruma, Toprak, Tarla Bitkileri ve Zootekni Bölümlerinde eğitim almışlardır. Mezunların %14 kadarı lisansüstü eğitimlidir. Bildikleri yabancı dili İngilizce olarak belirten mezunların oranı %85.5 olup, yabancı dil düzeyleri vasattır (2.6). Günümüzde bilgi teknolojilerinin kullanımı kişisel gelişim ve mesleki başarı için önemlidir. EÜZF mezunlarının çalışmalarında bilgisayardan, internette ve e-postadan yararlanma düzeyleri Türkiye ortalamasının üzerindedir. Mezunların mesleklerinden memnuniyet düzeyi orta iken ekonomik memnuniyetleri düşüktür (Çizelge 1).

Çizelge 1. EÜZF ve diğer fakülte mezunlarının bazı kişisel özellikleri
Some personal characteristics of EUZF and other faculties graduates

Kişisel özellikler	EÜZF	Diğer fakülteler
Yaş ortalaması	36.2	32.7
Cinsiyet (bayan oranı, %)	38.0	30.0
Tarım deneyimine sahip olanların oranı, %	63.4	67.4
Yabancı dil düzeyi	2.6	2.4
Lisansüstü eğitime sahip olanların oranı, %	14.1	14.6
Bilgisayardan yararlanma düzeyi	3.9	3.8
İnternette yararlanma düzeyi	3.7	3.5
Elektronik posta adresine sahip olanların oranı, %	88.0	86.4
Elektronik posta kullanım düzeyi	3.4	3.0
Mesleki memnuniyet düzeyi	3.6	3.5
Ekonomik memnuniyet düzeyi	2.6	2.5

Mezunların Tarımsal Yayım Etkinlikleri

Kamu yayım örgütlerinde çalışan mezunların öncelikli görevleri çiftçi eğitimi ve kırsal kalkınma etkinlikleridir. Mezunlar mesailerinin %47,9'unu çiftçi eğitimine, %28,1'ini bürokratik işlere, %16,2'si kendi eğitimlerine ve %15,2 kadarını da diğer işlere ayırmaktadır. Bir ayda 14 gün araziye çıkarak yayım etkinlikleri gerçekleştiren mezunlar ortalama 6.2 farklı bitkiyle ilgilenmektedir. Ancak önerileri benimseyen çiftçilerin oranı düşüktür (Çizelge 2).

Mezunların hizmet verdikleri çiftçilerin %65 kadarı büyük ve orta büyük işletmelerdir. Görüştükları çiftçilerin eğitim düzeyleri ortalama 6.4 yıl olup, üniversite mezunu çiftçilerin oranı %1,6'dır. Mezunların görüştükları çiftçilerin %37,5'i 40 yaşın altında, %48,3'ü 40-60 yaş arası, %14,3'ü 60 yaşın üzerindedir. Çiftçiler en çok bitki koruma (%47,1), yetiştiricilik (%29,4), ekonomi (%14,7), gübreleme (%5,9) ve çevre (%2,9) ile ilgili konuları danışmaktadırlar.

EÜZF mezunlarının çalışmalarındaki öncelikli hedefleri verimlilik/üretim artışı (%57,4), kalite iyileştirme (%14,7), maliyeti düşürme (%8,8), yeni/alternatif ürün (%5,9), örgütlenme (%5,9), pazarlama (%4,4) ve çevre (%2,9) konuları şeklinde belirlenmiştir. Yayım çalışmalarının başarısında en önemli göstergelerden olan önerilerin çiftçiler tarafından benimsenme oranı EÜZF mezunlarında %48,52'dir (Çizelge 2). Mezunlar çiftçilerin önerileri kabul etmeme nedenleri geleneksellik (%46,2), koşullarının yetersizliği (%21,5), eğitim

düzeyinin düşüklüğü (%16,9) ve ziraat mühendislerine güvensizlik (%15,4) olarak sıralamışlardır. Aslında belirtilen bu nedenlerin önemli bir kısmı kırsal kesimin koşullarını ve beklentilerini yeterince tanınamaktan kaynaklanmaktadır.

Çizelge 2. Yayım çalışmaları (ortalama) Extension Works (Mean)

Yayım çalışmaları	EÜZF	Türkiye
Çiftçi eğitimine ayrılan zaman (%)	47.88	52.74
Bürokratik işlere ayrılan zaman (%)	28.09	23.51
Kendi eğitimine zaman (%)	16.16	13.36
Bir ayda çiftçi ziyareti yapılan gün sayısı	14.02	17.59
Önerileri benimseyen çiftçilerin oranı (%)	48.52	54.09

Yayım çalışmalarına ayrılan zaman EÜZF mezunlarında diğer fakülte mezunlarına göre düşüktür. Mezunlar karşılaştırıldığında EÜZF mezunları kendi gelişmelerine daha fazla zaman ayırmakta, görüştükları çiftçilerin eğitim düzeyi yüksek görülmektedir. Ancak, diğer fakülte mezunlarının önerileri çiftçiler tarafından daha çok benimsenmektedir (Çizelge 3). Mezunların kendi eğitimlerine ayırdıkları pay (Kolmogrov Simirnov Z: .808; asymp: .531), hizmet verdikleri çiftçilerin eğitim süreleri (Kolmogrov Simirnov Z: .724; asymp: .671;) ve önerileri benimseyen çiftçiler oranları (Kolmogrov Simirnov Z: 1.254; asymp: .086) normal dağılım göstermektedir.

Çizelge 3. Mezunlarının bazı yayım etkinlikleri açısından karşılaştırılması (T testi) Comparison of graduates in terms of some extension activities (T test)

Özellik	Fakülte	Sayı	Ortalama	Standart sapma	T değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
Mesailerinde kendi eğitimine ayrılan zaman	EÜZF	65	48.46	12.153	1.983*	644	.048
	Diğer	618	52.51	9.607			
Görüşülen çiftçilerin eğitim düzeyi (yıl)	EÜZF	63	6.33	2.163	2.349**	679	.019
	Diğer	618	5.66	2.161			
Önerileri benimseyen çiftçiler (%)	EÜZF	64	48.52	22.864	1.666*	679	.096
	Diğer	617	53.89	24.724			

* $\alpha < 0.1$ farklılık önemli

** $\alpha < 0.05$ farklılık önemli

Mezunların Çalışmaları Sırasında Farklı Aktörlerle İşbirliği Yapma Eğilimleri

Geleneksel olarak, akademik programlar ve dersler üniversitelerin kendi bünyelerinde oluşturulmakta ve dış etkileşim sınırlı kalmaktadır (Zinnah, Steele, Mattocks, 1999). Günümüzde çiftçiler farklı aktörlerden bilgi ve hizmet talep etmekte ve karmaşıklaşan tarımsal yapı farklı aktörlerle işbirliğini gerektirmektedir. Çalışmaya katılan mezunların kamu yayım örgüt-

lerinde görevli olmaları sonucu en çok ilişki kurdıkları aktörler İl ve İlçe Tarım Müdürlükleridir. Muhtarlık, kooperatifler, ziraat odaları, bayiler, tüccarlar gibi yerel ve özel aktörlerle işbirliği ise oldukça sınırlıdır. Farklı aktörlerle işbirliği düzeyi tüm fakültelerin mezunlarında düşüktür ancak, EÜZF mezunlarında düzey daha da düşük bulunmuştur (Çizelge 4). Çalışmanın başında kurulan mezunların diğer aktörlerle ilişkilerin güçlü olduğu yönündeki hipotez geçersizdir.

Çizelge 4. Mezunların farklı aktörlerle işbirliği düzeyi (ortalama)
Cooperation levels of graduates with the different actors
(Mean)

Aktörler	EÜZF	Türkiye
İl Tarım Müdürlüğü	3.75	4.05
İlçe Tarım Müdürlüğü	3.27	3.45
Araştırma enstitüsü	2.85	2.41
Muhtar	2.41	2.50
Kaymaklık, özel idare vb	2.21	2.21
Üniversite	2.20	1.74
Bayii	1.89	2.05
Kooperatif	1.87	2.52
Ziraat odası	1.85	1.98
Firma	1.82	1.91
Tüccar	1.65	1.66
Ortalama	2.34	2.69

Fakülte Eğitimindeki Derslerin Yeterlilikleri ve Veriliş Şekilleri

Yüksek eğitimde en önemli sorunlardan biri öğrencilerin teorik ve akademik ağırlıklı eğitimleri, iş piyasalarının beklentilerinin de yeterince dikkate

alınmamasıdır (Rogers, 1996; Kidd, 1991). Eğitim çoğunlukla sınıflarda konferans şeklinde yürütülmekte, sınıf dışı uygulamalara sınırlı yer verilmektedir (Leiblein, Francis, King, 2000). Eğitimin problem odaklı yürütülmesinin öğrencilerin çözüm üretme becerilerini geliştireceği, kırsal yaşamın gerçek sorunlarından haberdar olmasını sağlayacağı belirtilmektedir (Schebel, 1999). Gelişmiş ülkelerde Ziraat Fakültelerinde tarımsal yayımla ilgili derslerin tüm dersler içindeki payı %5 iken, Türkiye'de %2'nin altındadır (Boyacı, 2006; Sulaiman and Van Den Ban, 2000). EÜZF ve diğer fakülte mezunları eğitimlerinin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Yeterlilik değerlendirilirken dersin içeriği, süresi, ele alınışı ve akademisyenlerin becerileri yanında mezunların iş yaşamına desteği gibi konular bütüncül düşünülmüştür. EÜZF mezunlarının verdikleri yanıtlara göre derslerin yeterliliği diğer fakültelerden düşüktür. Mezunların yanıtlarına göre derslerin veriliş şekilleri teorik ağırlıklıdır (Çizelge 5). *Türkiye'deki eğitimin uygulama ağırlıklı olduğu yönündeki hipotez reddedilir.*

Çizelge 5. Fakültele göre eğitimin yeterliliği ve veriliş şekilleri (ortalama) Sufficiency and forms of education according to the faculties
(Mean)

Dersler	Yeterlilik		Teorik-uygulamalı	
	EÜZF	Diğer fakülteler	EÜZF	Diğer fakülteler
Bitki koruma	2.94	2.92	3.03	2.54
Yetiştiricilik	2.90	3.19	3.03	2.92
Hayvancılık	2.68	2.62	2.63	2.40
Mekanizasyon	2.90	2.72	2.92	2.48
Çevre	2.36	2.73	2.14	2.01
Ekonomi	2.63	2.64	1.90	1.62
Kooperatifçilik	1.88	2.01	1.60	1.56
Tarımsal yayım	2.34	2.59	1.82	1.81
Kırsal sosyoloji	1.75	1.92	1.66	1.62

Çizelge 6: Derslerin ve yeterliliklerinin gruplandırılması (Faktör Analizi) Grouping of courses and sufficiencies (Factor Analysis)

KMO ölçütü (örnekleme uygunluğu için)	Bartlett's Khi Kare Testi	Serbestlik derecesi	P değeri
866	1918.33***	36	.000
Faktörler	Faktör1	Faktör2	
Değişkenler	Tarımsal yayım, köy sosyolojisi, ekonomi, kooperatifçilik	Ekoloji, mekanizasyon, yetiştiricilik, bitki koruma, hayvansal üretim	
Kümeleme	Sosyo-ekonomik konulu dersler	Teknik konulu dersler	
Kümeleme değişkenleri	Tarımsal yayım ve ekoloji		
Değişken gruplar (dersler)	Grup1	Grup2	
	Sayı	%	Sayı
	237	56.19	304
			43.81

*** $\alpha < 0.01$

Çizelge 7. Derslerin yeterliliğinin karşılaştırılması (Mann-Whitney U Test) Comparison of the sufficiency of classes (Mann-Whitney U Test)

Değişkenler	Gruplar	Sayı	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Mann Whitney U	P değeri	
Sosyo-ekonomik derslerin yeterliliği	Fakülteler	EÜZF	62	288.65	17896.5	15943.5*	.065
		Diğer	597	334.29	190573.5		
		EÜZF	58	270.58	15693.5		
		Diğer	561	314.08	176196.49		
Sosyo-ekonomik derslerin yeterliliği	Diğer fakülteler	mezuniyet 10 yıl ve az	484	342.36	165703.5	40238.5*	.061
		mezuniyet 10 yıldan fazla	183	311.88	57074.5		
Teknik derslerin yeterliliği	Diğer fakülteler	mezuniyet 10 yıl ve az	462	322.55	149018.5	34164.5*	.042
		mezuniyet 10 yıldan fazla	183	290.06	47859.5		
Sosyo-ekonomik derslerin yeterliliği	EÜZF	mezuniyet 10 yıl ve az	33	34.23	1129.5	388.5	.190
		mezuniyet 10 yıldan fazla	29	28.40	823.5		
Teknik derslerin yeterliliği	EÜZF	mezuniyet 10 yıl ve az	32	31.80	1017.5	342.5	.230
		mezuniyet 10 yıldan fazla	26	26.67	693.5		

* $\alpha < 0.10$

Faktör ve kümeleme analizleri sonrası derslerin yeterliliği ile ilgili iki grup oluşmuştur. Dersler **sosyo-ekonomik** (yayım, kırsal sosyoloji, ekonomi, kooperatifçilik) ve **teknik** (ekoloji, mekanizasyon, yetiştiricilik, bitki koruma ve hayvansal üretim) dersler olarak iki kümede toplanmıştır (Çizelge 6). Gruplandırılan derslerin yeterliliği fakülte ve mezuniyet yılları (10 yıl ve daha az ile 10 yıldan uzun süre) dikkate alınarak, karşılaştırılmıştır. Diğer fakülte mezunları teknik ve sosyo-ekonomik derslerin daha yeterli verildiğini düşünmektedir. Diğer fakültelerden son 10 yılda mezun olanlar da hem sosyo-ekonomik hem de teknik konulardaki dersleri mezuniyetleri eski olanlara göre daha yeterli görmektedirler. EÜZF mezunlarına göre ise derslerin yeterliliklerinde mezuniyet yıllarına itibari ile fark yoktur (Çizelge 7). Özellikle diğer fakültelerde eğitim kadrolarının gelişmesi ve deneyim kazanmasının son on yılda diğer fakültelerdeki eğitimin kalitesini artırdığı düşünülmektedir.

Çok boyutlu ölçekleme (MDS) tercihleri ve algıları görselleştiren, geometrik ilişkileri uzay düzleminde sunan bir analiz tekniğidir. MDS aktörlerin/unsurların mevcut konumlarını ideal modele göre göstermektedir (Malhotra, 1996). Mezunlar Fakülte eğitimlerinde aldıkları dersleri beşli likert ölçeği ile değerlendirmişlerdir. Yanıtlar oluşturulan ideal modelle karşılaştırılmıştır (Şekil 1). Gerek Türkiye ortalaması gerek tek tek fakülteler incelendiğinde derslerin yeterliliği idealden uzaktır (Stress=.06229, RSQ=.9927).

EÜZF mezunlarının yanıtlarına göre fakülte eğitiminin yeterliliği Türkiye ortalamasının da gerisindedir. Özellikle daha eski ve köklü deneyime sahip Ankara,

Ege, Atatürk, Çukurova, Selçuk, Ondokuz Mayıs gibi üniversitelerdeki tarım eğitimi pek tatmin edici değildir. Öğrenci sayılarındaki artış ve ekonomik yetersizlikler uygulama olanaklarını sınırlamış, akademik yükseltilme ve atanma ölçütleri de akademisyenlerin önceliğini yayın yapmaya yöneltmiştir. Bu eğilim derslerin içerik ve verilişlerini olumsuz etkilemektedir. Diğer yandan akademisyenlerin kırsal kesim ve üniversite dışındaki aktörlerle işbirliğinin yeterince özendirilmeyişi de başta kırsal kesim ve diğer aktörlerle etkileşimin zayıflığına ve öğrencilerin gerçek yaşamdan habersiz kalmalarına yol açmaktadır. Çalışma başında kurulan "EÜZF' deki eğitim yeterlidir" hipotezi ret edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yüksek eğitimde yetersiz finansal kaynaklar, araştırma ve eğitim kalitesini olumsuz etkilediği, ders programlarının da işgücü piyasalarının gereksinimlerine yanıt veremediği düşünülmektedir (Maguire, 2002). Çalışmada tarım eğitiminin yeterliliğine kamuda çalışanların gözüyle bakılmıştır. Kamudan daha dinamik olduğu düşünülen özel sektörde ve kendi adlarına çalışan mezunların görüşleri sorgulanmıştır. Mezunların eğitimin yeterliliği ve derslerin işlenişi konusundaki görüşleri olumsuzdur. Çalışmaları incelendiğinde kırsal kesimle ilişkileri ve işlerindeki motivasyonları istenen düzeyde değildir. Eksikliği görülen bir başka konu da mezunların çalışmalarında farklı aktörlerle sınırlı işbirliği kurmalarıdır. Burada görev yaptıkları kuruluşun yapısı ve stratejileri etkilidir. Ancak, günümüzde karmaşıklaşan ekonomik yapı tüm

sektörlerde olduğu gibi tarımda da farklı aktörlerin etkinliğini arttırmıştır. Bu gelişmeler aktörler arasındaki etkileşimi kaçınılmaz kılmaktadır.

Türkiye'de 165 yıllık uzun bir geçmişi olmasına karşın tarım eğitiminin, mezunların istihdam edildikleri kuruluşları ve kırsal kesimi istenen düzeyde tatmin edememesi üniversite imajını olumsuz etkilemektedir. Tarım eğitiminin beklentilere yanıt verebilmesi ve gelişmelere ayak uydurabilmesi için aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır.

- Eğitim programları gerçek yaşamdan örnekler alınarak kurgulanmalı ve problem çözümü odaklı yapılandırılmalıdır.
- Ders konuları ve içerikleri hazırlanırken akademik elemanlar, mezunlar, sektör temsilcileri gibi farklı kesimlerden görüşler alınmalıdır.
- Avrupa Birliği ve dünya gündeminde ders konuları ve içeriklerinin belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Bu anlayış, mezunların uluslararası gelişmelere, rekabete ve işgücü piyasalarına uyumuna yardımcı olacaktır.
- Tarımın ekolojik ve yerel koşullara bağlı olduğu da unutulmamalı, Fakülteler eğitim programlarında yerel ve ülkesel koşul ve önceliklere yer verilmelidir.
- Ders programlarında ekonomi, kırsal sosyoloji ve yayım konularına daha fazla yer verilmelidir. Ziraat mühendisleri teknik konular yanında sosyo-ekonomik konularda da becerilerle donatılmalıdır.
- Derslerde uygulamaya daha fazla yer verilmelidir. Öğrencilerin tarla, bahçe, ahır ve ağıl gibi üretim birimlerinde uygulamalı eğitimleri tarım becerileri kazanmalarında büyük önem taşımaktadır.
- Stajlar öğrencilerin gerçek iş yaşamını öğrenmelerine, kırsal kesimi tanımlarına, kuruluşların da öğrencileri tanımlarına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle stajlar daha sıkı tutulmalı ve uygulama ağırlıklı yaptırılmalıdır. Tarım bütün bir yıl süren bir faaliyettir. Bu nedenle, staj 45 gün ve yaz ayları ile sınırlı tutulmamalıdır. Fakülteler bölgelerindeki özel, kamu STK ile bağlantı kurarak staj programlarını ve kapasitelerini

belirlemelidir. Stajlardaki bu yaklaşım fakülte ile diğer aktörler arasındaki iletişimi arttıracaktır.

- Fakültelerin uygulama çiftlikleri ve tesislerinde öğrencilerin üretimden pazarlamaya her aşamada staj yapmaları sağlanmalıdır. Bu düzenleme öğrencilerin deneyim kazanması yanında fakültelerin üretim becerilerine de işgücü desteği sağlayacaktır. Diğer yandan etkinliği artan bu çiftlikler bölge çiftçileri için de örnek olacaktır.
- Üniversiteler kamu, özel ve yerel farklı aktörlerle daha fazla işbirliği kurmalıdır. İşbirliği ile gerçek yaşam ve beklentiler akademik çalışmalara ve ders programlarına dahil edilerek, nitelikli elemanlar yetiştirilmelidir. Tarımın ve ekonomik yaşamın dinamik yapısı akademik yaşama yansıtılabilmelidir. Sözcüleri; yerel veya bölgesel olarak beş yıllık dönemlerde üniversiteler, kamu ve özel kesim temsilcileri bir araya gelerek, ders programları ve araştırma çalışmalarının gündemini belirlemelidir. Bu yapı akademisyenlerin ve öğrencilerin yerel gereksinimlerden haberdarlığını da arttıracaktır.
- Dünyadaki bilgi stoku her beş yılda ikiye katlanmaktadır (Misra, 1991). Öğrencilerin bu hızlı değişime sadece fakülte eğitimi ile ayak uydurması güçtür. Bu nedenle öğrencilere yaşam boyu öğrenme felsefesi aşılanmalı, öğrenciler bilgiyi arayan, sorgulayan elemanlara dönüştürülmelidir.
- Fakülteler düzenli konferans, kurs gibi programlarla sektörde çalışanlara hizmet içi eğitim desteği sağlamalıdır. Bu etkinlikler üniversite ile diğer aktörler arasında interaktif bağın sürdürülebilirliğine ve üniversitelerden beklenen rehberlik işlevine de yardımcı olacaktır.
- Akademik yükselmelerde yaratılan toplumsal faydaların da ölçüt olarak alınması, gerçek yaşamla akademisyenlerin bağını güçlendireceği ve üniversitelerin saygınlığını artıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1938, Türk Ziraatına Bir Bakış, Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, Devlet Basımevi, İstanbul, 304p.
- Boyacı, M., 2007, Türkiye'de Tarımsal Yayında Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, TÜBİTAK, Tarım, Ormancılık ve Veterinerlik Bilimsel Araştırmalar Grubu, Proje No: 104O130 106s
- Boyacı M., ve Arslan Ö., 2007, Türkiye'de Tarımsal Danışmanlık Modelinin İşleyişi Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Fonu, Proje No 2005-ZRF-020 87s.
- Boyacı, M., 2006, Agricultural extension education in Turkish agricultural faculties, International Journal of Agriculture and Biology, Vol 8, No.3, pp410-416.
- Csaki, C., 1999, Agricultural higher education in transforming Central and Eastern Europe, Agricultural Economics 21(1999) 109-120pp.
- Kidd, D.W., 1991, Innovative practical rainfed training: suggestions for rural trainers, Rainfed Extension Strategies for Rainfed

- Agriculture editors, C. Prasad, P. Das, Indian Society of Extension Education New-Delhi, India, 258-278pp.
- Kitchen, N., Snyder, C. J., Franzen, D. W., Wiebold, W. J., 2002, Educational needs of precision agriculture, *Precision Agriculture*, 3, pp 341-351.
- Leiblein, G. King J., Francis, C., 2000, Conceptual framework for structuring Future Agricultural college and Universities in Industrial Countries, *Journal Of Agricultural Education and Extension* 6, 4, 213-222pp.
- Maguire, C., 2002, Changing expectations for higher agricultural education, *IIEP Newsletter*, October-December, p.8.
- Malhotra, N. K., 1996, *Marketing Research an Applied Orientation: second Edition*, Prentice-Hall International Inc. 890p.
- Misra, D.C., 1991, Extension training strategy for training extension personal for rainfed agriculture in India, *Rainfed Extension Strategies for Rainfed Agriculture* editors, C. Prasad, P. Das, Indian Society of Extension Education New-Delhi, India, 299-321pp.
- Rogers, A., 1996, Participatory training using critical reflection an experience in agricultural extension training, *Training for agriculture and rural development*, FAO, Economic and Social Development Series No:54 Rome, 86-103 pp.
- Schebel, W., 1999, Building an education strategy, *Journal of Agricultural Education and Extension*, vol:6 No:3, 189-194 pp.
- Sulaiman, R., and Van den Ban, A., 2000, Reorienting agricultural extension curricula in India, *Journal Of Agricultural Education and Extension* 7, 2, 69-78 pp.
- Van der Bor, Brydan. M.J., and Fuller, A.M., 1995, Rethinking higher agricultural education in a time of globalization and rural restructuring, *Journal of Agricultural Education and Extension*, Vol. 2, Number 3, 29-40pp.
- White, J., 1994, Responding to change: a new role for agricultural colleges in England and Wales, *Journal Of Agricultural Education and Extension* 1, 2, 49-64pp.
- Zinnah, M.M. Steele, R.E., Matlocks, D.M. 1999, From margin to mainstream: revitalization of agricultural extension curricula in universities and colleges in Sub-Saharan Africa, FAO, <http://www.fao.org/sd/Exdirect/Exan0027.htm>, Sustainable Development Department, February.